

La cançó valenciana en l'Educació Infantil

Elia Saneleuterio Temporal
(Universidad Cardenal Herrera CEU)

Al meu sogre, el Tio Canya

Resum

El present treball és una investigació en el marc cultural que té com a resultat concret, partint d'una sèrie d'observacions –a partir de l'experiència i el contacte directe amb la realitat de l'aula– i reflexions –deutes d'eixa mateixa observació i també de la bibliografia manejada–, una proposta metodològica per a apropar el fenomen popular de la cançó tradicional als xiquets més menuts. Partint d'un tema d'Al Tall establisc un marc d'activitats globalitzades aptes per a l'etapa de l'Educació Infantil, propiciant sempre aprenentatges significatius. D'aquesta manera es treballen, segons les edats, totes les àrees en general i amb més profunditat aquelles relacionades amb la música o l'expressió i comprensió lingüístiques, dins d'un programa atractiu i un ambient màgic, si se sap enfocar amb entusiasme –per tal de transmetre eixa passió comunicant als alumnes que el món de la cultura popular pot ser molt gratificant–.

1 El món de la cançó valenciana

El món de la cançó valenciana té moltes cares, des de les pròpies cançons de transmissió popular fins als cantautors i grups musicals que s'hi dediquen. Joan Manuel Serrat, Raimon i Ovidi Montllor són alguns que hi destaquen, però en trobem més, com Lluís Miquel, Feliu Ventura, Manolo Miralles, Enric Ortega, Rafa Sena, Lluís el Sifoner, Paco Muñoz, Marina Rossell, Pau Riba, etc., sense oblidar figures rellevants dins del panorama lingüístic general, com ara Lluís Llach o M^a del Mar Bonet.

El món de la cançó valenciana –encara també el de la cançó d'autor– es troba molt vinculat a la cultura popular; Pep Botifarra, per exemple, triomfa amb el seu treball de recuperació de cançons populars que quasi s'havien perdut. La seua tasca, fonamentalment, consisteix a investigar pels pobles entre la gent major que encara les guarda a la memòria, contrastar les variants, si n'hi ha, i interpretar-les ell mateix, difonent-les amb els seus discos i concerts.

Als anys setanta, dins del context social, cultural i polític del tardofranquisme i la sensibilització especial que es produí respecte de la llengua i cultura pròpies, van anar apareixent grups com Adesiara, fundat en 1978, qui va començar component les seues pròpies cançons basades en ritmes populars, al costat de temes extrets del propi folklore valencià. I molt més popular ha esdevingut Al tall, amb una fecundíssima trajectòria, ininterrompuda des

de 1975 i encaminada, ja des del principi, vers la reinterpretació de la música tradicional valenciana.

Altres grups de renom dins del que s'ha anomenat la Nova Cançó són Carraixet (des de 1971), Els Pavesos (relacionats amb l'estètica fallera, món del que sorgiren quasi al mateix temps que els anteriors), Equip Valencià de Folk o Mini d'Alboraia. D'altres més actuals serien, per ordre d'aparició, Urbàlia Rurana (qui reelabora cants i danses tradicionals per al seu repertori de concert, però també incorpora balls folklòrics en les seues actuacions festives), Obrint Pas, El Cau del Llop (recuperador i creador a partir dels mateixos ritmes) o Colla l'Aixama (influïts principalment per la música tradicional valenciana). Molts d'ells passaren pel programa radiofònic "De dalt a baix", de Toni Mestre, qui s'encarregà gustosament d'augmentar la seua popularitat difonent el seu nom i les seues cançons.

2 Contextualització en l'etapa d'Infantil

Evidentment, no es tracta de donar tota aquesta informació als xiquets, la qual els resultaria sens dubte escandalosament irrellevant. El que hem d'aconseguir és, sense atabalar-los amb dates i noms, crear en ells l'idea de la importància que va tenir en l'època el sorgiment de la cançó valenciana. La nostra proposta parteix de cançons d'autor i no només de la cançó popular anònima per una raó que ja he esmentat en altra ocasió (Saneleuterio 2009: 318): les manifestacions culturals formen part d'un sistema, el qual està format per fites i noms. És aquesta una manera d'introduir-los al pensament històric; no cal marejar-los amb un munt de noms, però sí fer-los saber que al nostre voltant existeixen persones que s'hi dediquen, el nom de les quals és més o menys conegut. Es poden seleccionar diversos cantautors o grups, amb la seua composició més característica, per treballar poc a poc el tema al llarg del curs o del trimestre, però també podem reduir-ho a una sola intervenció, que és el que proposem en el present treball.

En tot cas, es tracta d'aprofitar la inclinació natural que senten els xiquets vers els elements musicals i folklòrics (Lurie 1998: 196), de manera que, amb aquesta motivació, propiciem aprenentatges diversos i significatius.

Com a mestres, la nostra actuació a l'aula requereix un procés previ de recerca; encara que ho enfoquem als més menuts, i per tal d'evitar caure en errades que, com tothom, podem tenir assimilades, no deuríem confiar els continguts a la nostra memòria o coneixement natural del tema. A l'hora de buscar informació sobre la cançó valenciana, internet, amb els

seus cercadors i amb propostes enciclopèdiques com la Viquipèdia <ca.viquipedia.org>, resulta una eina utilíssima per assabentar-se de totes aquestes qüestions, fer-se una idea del panorama musical en qüestió i ajudar-nos a seleccionar aquells continguts que considerem més adients.

Un dels objectius que ens proposarem serà sensibilitzar-los a estimar la llengua pròpia del nostre territori, conscienciant-los del fet que aquesta no ha estat sempre acceptada com a llengua de cultura, però sí ha estat latent en la cultura popular, que l’ha mantinguda durant molt de temps per transmissió oral.

No hem de tenir por d'utilitzar conceptes en l’aula com ara “transmissió oral”, sempre que els expliquem exactament a què ens referim. Una bona manera d’explicar aquest en concret seria apel·lant el fet que els xiquets s’aprenen les cançons i tirallongues que els pares o avis els canten. Podem preguntar-los qui se sap alguna cançó –que no s’haja cantat mai a classe–, perquè la cante, i ells mateixos descobriran que més d’un la coneix també. Si els preguntem si n’han estudiat la lletra de memòria, com qui estudia d’un llibre, comprendran que no, que l’han apres a sentir-la.

En el primer dia situarem la sensibilització vers l’idioma. Donat que als nostres col·legis hi ha molts xiquets castellano-parlants que, entenent perfectament el valencià –e inclús tenint-lo molt present en part del context familiar– no es decideixen a parlar-lo amb assiduitat, creiem necessari sensibilitzar-los d’alguna manera per evitar l’actitud de renúncia i fins i tot de menyspreu que s’adverteix en alguns sectors de la societat. Apart del que nosaltres, com a mestres, puguem explicar-los, sempre és més efectiu tractar el tem en forma de conte o narració perquè els xiquets s’identifiquen amb els sentiments dels personatges. I, com que en aquest cas estem tractant el tema de la cançó valenciana, creiem molt oportú utilitzar una cançó prou coneguda i que encanta tothom, la lletra de la qual consisteix a una d’aquestes emotives històries. Es tracta de la cançó “Tio Canya”, del grup Al Tall, que es va popularitzar amb el seu disc *Deixeu que rode la roda*, de finals de 1976.

En la pobla hi ha un vell
 en la pobla hi ha un vell
 que li diuen tio Canya:
 porta gorra i brusa negra,
 porta gorra i brusa negra,
 i una faixa morellana.
 Tres voltes només va anar
 el tio Canya a València:
 primer quan va entrar en quintes
 i en casar-se amb sa femella.
 La tercera va jurar

de no tornar a xafar-la;
 que a un home que ve del poble,
 ningú fa abaixar la cara.
 Set vegades va fer cua,
 set vegades va fer cua,
 en presentar uns papers,
 per no saber expressar-se,
 per no saber expressar-se,
 en llengua de forasters.
 Aguantà totes les burles,
 les paraules agrejades,
 i a la Pobla va tornar.

Tio Canya, tio Canya,
 no tens les claus de ta casa:
 posa-li un forrellat nou
 o et farà fum la teulada.

Tio Canya tingué un fill
 Tio Canya tingué un fill
 que li diuen tio Canya:
 porta gorra i brusa negra
 porta gorra i brusa negra,
 i una faixa morellana.
 Bé recorda el tio Canya
 quan varen portar-lo a escola
 set anys, la cara ben neta,
 ulls oberts, camisa nova.
 Però molt més va obrir els ulls
 el xiquet del tio Canya
 quan va sentir aquell mestre
 parlant de manera estranya.
 Cada dia que passava,
 cada dia que passava
 anava encollint els muscles
 per por que el senyor mestre
 per por que el senyor mestre
 li fera alguna pregunta.
 Aguantà càstigs i renyes
 sens gosar d'obrir la boca
 i l'escola va odiar.

Tio Canya, tio Canya,
 no tens les claus de ta casa:
 posa-li un forrellat nou
 o et farà fum la teulada.

Cròniques del carrer diuen
 cròniques del carrer diuen
 d'uns nets que té el tio Canya
 que són metges a València
 que són metges a València
 professors i gent lletrada.
 Quan a estiu vénen al poble,
 visiten el tio Canya

i el pobre vell se'ls escolta
 parlant llengua castellana.
 Però cròniques més noves
 expliquen que el tio Canya
 ja compta amb besnéts molt joves
 que alegren la seua cara.
 Mai parlen en castellà
 mai parlen en castellà
 com han deprès de sos pares,
 sinó com la gent del poble,
 sinó com la gent del poble
 la llengua del tio Canya.
 Reviscola, tio Canya,
 amb gaiato si et fa falta
 que a València has de tornar.

Tio Canya Tio Canya
 no tens les claus de ta casa:
 posa-li un forrellat nou,
 perquè avui tens temps encara.

El text pot resultar massa extens perquè els xiquets hi prestem l'atenció adient (Nobile 1992: 27), però això es podria suplir amb activitats d'apropament a l'argument. Assentats en assemblea, per tal d'aconseguir una major proximitat i un ambient més íntim, podem ajudar els nens perquè ells mateixos reformulen l'història i manifesten els seus sentiments al respecte. D'aquesta manera es poden crear, fins i tot, les condicions òptimes perquè compartisquen les seues experiències lingüístiques al si de les seues famílies.

Per propiciar que retinguen la lletra, recitarem el poema sense música. Donat que es tracta d'un text prou extens, per evitar que dispersen l'atenció i propiciar que l'apreguen, ho farem mitjançant el joc del tornaveu: la mestra demanarà que repetisquen cada grup de dos o tres versos. La activitat els mantindrà concentrats motivant-los a estar atents per no enganyar-se.

Els repartirem una fotocòpia amb part del text transcrit –preferiblement la tornada i els catorze primers versos de la segona estrofa–. Els direm que es tracta d'un tros de la cançó del Tio Canya; la mestra ho escriurà en la pissarra ajudada pels xiquets, que aniran pensant les lletres i dictant-les –també podria encarregar-se'n vuit nens diferents, cadascun d'una lletra, amb l'ajuda dels companys, si escau–. A continuació, els xiquets hauran de copiar-ho al capdamunt del text fotocopiats i marcar tots els “Tio Canya” de la fitxa. Finalment, indicaran al requadre que haurem previst el nombre de voltes que hi surt. Als que acaben primer podem animar-los a completar la feina identificant els versos que s'hi repeteixen. La fitxa es completarà amb un dibuix suggerit per l'argument de la cançó.

En altra sessió, a l'aula de música, ens ubicarem formant un cercle, i repartirem instruments variats, preferiblement de percussió: pandereta, cròtals, triangle, maraques, tamborets, claus, cascavells, etc. Tots junts interpretarem la cançó, acompanyats i guiats per la reproducció del CD. Qui recorde parts de la cançó pot cantar, però allò on posarem més atenció és que seguiscuen el ritme amb els instruments. Ens fixarem si ho aconsegueixen i si canvien la cadència dels colps en arribar a la tornada. En aquest punt consistirà la reflexió subsegüent, quan els preguntem si han percebut diferències entre l'estrofa i la tornada – aprofitarem per explicar-ne el significat, que probablement desconeixen–: deixarem que s'expressen amb el seu vocabulari, encaminant-lo d'alguna manera perquè a tots quede clar que unes parts de la cançó són tranquil·les i pausades, mentre que d'altres són més mogudes i canvien la tonada.

La tornada del “Tio Canya” reproduïx ritmes característics del folklore valencià. Aquest fet ens pot servir per a enfocar la següent sessió o grup d'activitats, que consistirà d'aprendre alguns conceptes bàsics del món de les danses valencianes. Partirem de la reproducció d'un enregistrament d'algun grup de danses –per exemple Trapig, de Beniarjó (Blay 2003)–, el qual posarem a classe sense explicació prèvia. Serà amb posterioritat que preguntarem als alumnes què creuen què és allò que apareixia a la pantalla i si ho havien vist alguna vegada. Els incitarem a fixar-se en el tipus de música, i ens assegurarem que tots comprenen que es tracta d'una cançó popular. Propiciant que la relacionen amb el Tio Canya, els preguntarem si els recorda a alguna cosa. Els xiquets es donaran compte que la tornada de la cançó està composada de manera similar a la música folklòrica.

Posarem altra volta el vídeo demanat ara que es fixen en els dansaires: la seua vestimenta, la manera de ballar, si porten alguna cosa a les mans, etc. Quan posen en comú les seues percepcions segurament comentaran que els trages són com els dels fallers i falleres. Puntualitzarem que es tracta dels vestits típics valencians, els que portava la gent abans, uns per anar a fer les feines del camp, i uns altres diferents per mudar-se els dies de festa. En aquests darrers estan inspirats els trages de fallera, encara que aquests segueixen modes un poc diferents. Totes les regions del món tenen algun tipus de tradicions: festes, música, balls, menjars, costums, vestimenta, etc., tot amb característiques pròpies que fan a cada poble diferent d'altre. Perquè ho compreguen millor, els mostrarem fotografies de mallorquines, manxegues, etc. i per torns, assentats en assemblea, aniran dient diferències entre elles.

Comentaran també que els balladors porten instruments a les mans. Els explicarem que també açò és típic del folklore de molts pobles: tocar instruments al mateix temps que es balla és una manera de marcar el ritme. La forma de les castanyoles ho permet, perquè

s'enganxen als dits amb els cordells. Podem aprofitar aquest moment per proposar-los fabricar les nostres pròpies postisses. Com podríem fer-ho? Partirem d'una pluja d'idees que anirem apuntant a la pissarra: amb fustes, cloïsses, clòtxines, petxines... Si no hi surt una idea millor, podem fer-les a partir d'anous. Entre tots pensarem quin procediment podríem seguir per aconseguir-ne el resultat desitjat.

La mestra comprarà un bon grapat d'anous, que serviran per l'esmorzar d'un altre dia – tenint en compte que ningú no hi siga al·lèrgic-. Caldrà reservar-ne les corfes, per fer-les els forats adients i nugar-les amb els cordells de llana que la mestra haurà previst. Trobarem l'inconvenient que no hi sonen tan bé com les vertaderes, evidentment, perquè aquestes darreres són fabricades per artesans experts i requereixen un procés molt més complex de fabricació. Per contra, les nostres tindran l'encant d'haver estat elaborades per nosaltres mateixos.

La següent seqüència d'activitats tindrà lloc en l'aula d'expressió corporal, on iniciarem els xiquets en la dansa tradicional valenciana. Per parelles, haurem de moure els braços i les cames al ritme de la música, que serà algun tros molt curt d'alguna de les cançons que hem vist fins el moment. En veure que ho tenen assolit mínimament, incorporarem les postisses. Quan les intenten tocar, farem notar que no és una tasca gens senzilla: els dansaires han hagut d'aprendre a tocar-les i han d'assajar molt per tal de poder-ho coordinar amb el ball, el qual també han de practicar amb assiduitat.

3 Objectius d'aprenentatge

Els objectius generals que pretenem aconseguir amb aquest plantejament escolar podrien resumir-se en una dotzena de punts:

- Apropar els xiquets al folklore.
- Despertar la seua sensibilitat.
- Possibilitar l'apropiació dels conceptes bàsics de *tradició, música popular, folklore*, etc.
- Sensibilitzar-los vers l'estima de la cultura pròpia: la nostra llengua i les nostres tradicions.
- Desenvolupar les seues habilitats comunicatives orals d'expressió.
- Fomentar l'exercici de la memòria.
- Treballar la lectoescriptura.

- Desenvolupar l'habilitat matemàtica de comptar.
- Desenvolupar habilitats pictòriques i manuals d'expressió plàstica.
- Captar i expressar el ritme musical.
- Manejar instruments.
- Sentir el ball com una forma d'expressió corporal i cultural.

Tots els objectius plantejats hauran de veure's reflectits en l'explicitació dels continguts que volem treballar amb aquestes activitats.

4 Continguts d'ensenyament

Dins de la planificació del treball, un dels aspectes que hem de tenir en compte a l'hora de plantejar les diferents activitats és ser conscients de quins continguts hem de processar en cadascuna d'elles. Així doncs, els continguts generals que es treballarien mitjançant la proposta que hem exposat poden agrupar-se en diferents àrees:

1. El desenvolupament del llenguatge i de les habilitats comunicatives

1.1. Llenguatge oral

- a) El llenguatge com mitjà de comunicació
- b) Discriminació auditiva, entonació i pronunciació
- c) Comprensió de textos i missatges orals
- d) Expressió de missatges referits a emocions i desitjos
- e) Iniciativa i interès per participar en la comunicació oral, respectant les normes socials establertes que regulen l'intercanvi lingüístic
- f) Retenció memorística de frases i versos

1.2. Llenguatge escrit

- a) Els recursos de la llengua escrita: la possibilitat de transcriure el que sentim
- b) Relacions entre el llenguatge oral i escrit: correspondència fonema-grafia
- c) Comprensió de paraules i textos escrits
- d) Producció escrita o copiat de paraules i frases senzilles

2. La representació numèrica

- a) Expressió de la quantificació
- b) La sèrie numèrica i la seua representació gràfica

3. Coneixement del medi

- a) Les cultures i les tradicions
  - b) La cançó valenciana i la dansa com a part de la nostra tradició
  - c) Instruments típics del folklore valencià: les postisses
  - d) Vocabulari que amplie el nostre coneixement i imaginari per a expressar millor el que sentim
4. L'expressió artística i la creativitat: l'expressió plàstica
- a) L'expressió plàstica com mitjà de comunicació i representació
  - b) L'habilitat manual: retallat i pegat. Representació mental prèvia del procés
  - c) Interés i respecte per les elaboracions plàstiques pròpies i dels demés
5. Expressió musical
- a) Actitud positiva i receptiva per a gaudir amb les manifestacions musicals
  - b) Qualitats del so: el ritme
  - c) Maneig d'instruments
6. Expressió corporal
- a) Les danses valencianes com a forma d'expressió
  - b) Les possibilitats de resseguir el ritme de la música amb el cos
  - c) La coordinació ball-instrument

5 Temporalització

Les activitats que farem per treballar el tema de la cançó valenciana i el seu context es dividiran en les sessions que es creuen oportunes, intentant que siguin més o menys consecutives (almenys ha de tenir lloc en la mateixa setmana, per facilitar que els xiquets reenganxin el fil). La divisió d'activitats que presentem no té en compte la temporalització, però aquesta haurà de ser necessàriament considerada en la planificació, per tal d'adaptar-la tant al context escolar concret com a les característiques del grup amb qui ho treballarem. En aquest sentit, la proposta haurà de dividir-se en quatre o cinc sessions, segons es crega oportú, tenint en compte la disponibilitat temporal real, la disposició actitudinal dels alumnes de cara a les activitats i la complexitat de les tasques.

6 Algunes consideracions respecte de l'avaluació

Considerem l'avaluació com l'instrument d'anàlisi, de reflexió i de debat professional que permet construir l'ensenyament per a poder acompanyar l'aprenentatge. Avaluar no és només, doncs, la component final de tot el procés d'ensenyament-aprenentatge. És molt més, donat que amb ella es pretén reconsiderar –individual i col·lectivament– els fets, per a poder preveure situacions i modificar o ajustar l'acció educativa (Generalitat Valenciana 1992). Així doncs, l'avaluació en aquesta etapa serà contínua (es durà a terme durant tot el procés d'ensenyament-aprenentatge), global (referida a totes les capacitats) i formativa (permet orientar i regular el procés educatiu).

El punt de partida de tota avaluació és el coneixement de les característiques dels xiquets, dels seus interessos i dels seus coneixements, tant conceptuals com procedimentals i actitudinals. L'objectiu és considerar tant el que ja saben com les seues expectatives, amb la finalitat de fer-los avançar en el seu procés de construcció de coneixements.

En l'etapa d'Educació Infantil hem de tenir en compte que els xiquets mostren el que saben a través de les seues accions i de les verbalitzacions al voltant d'eixes accions, al temps que interactuen amb els companys i amb els objectes. També cal tenir en compte que en ocasions els xiquets no saben verbalitzar el seu propi coneixement sobre les diferents experiències, ja que els falten recursos lingüístics amb els quals evidenciar el que ja saben. Així doncs, parlar d'avaluació en Educació Infantil suposa situar el punt de partida en la resolució d'activitats, la interpretació de les quals ha d'elaborar el mestre o mestra. És per això que cal tenir molt clares les característiques generals dels xiquets en cada etapa, d'una banda, i els trets que diferencien i conformen la història personal de cada alumne o alumna en particular, d'altra.

Les activitats que es proposen als xiquets en Infantil són variades i suposen situacions d'aprenentatge distintes, amb la finalitat de poder observar als xiquets en aquests diferents contextos, valorar si la seua resposta és l'esperada, i ajustar l'acció pedagògica en conseqüència. D'això es dedueix que l'observació és l'instrument principal del qual es serveixen els mestres d'Educació Infantil, donat que és allò que millor s'ajusta al marc educatiu dels xiquets d'aquestes edats. No obstant això, no serveix qualsevol observació, sinó només aquella que considere detalladament la manera en què tots els elements planificats i aquells no considerats prèviament conflueixen en l'aprenentatge dels xiquets i en el desenvolupament de la dinàmica de la realitat escolar. Es tracta d'una presa de consciència intencionada del que succeeix a l'aula i en la vida d'un centre, l'element que aporta les dades necessàries per a la reflexió –tant individual com col·lectiva– per a la millora del procés

educatiu.

L'observació d'aquest procés educatiu ha de comprendre necessàriament dues fases: la lectura de la realitat i l'escolta del que els xiquets són capaços de verbalitzar, ajudant-los a expressar aquells coneixements que ja saben gràcies a la experiència educativa.

La interpretació de les dades obtingudes mitjançant l'observació ha de fer-se de manera global: l'acció, els seus efectes i el context on es produeix la situació condicionen les possibilitats dels xiquets en la resolució de les situacions problemàtiques que se'ls proposen.

Algunes tècniques de observació es basen en mètodes específics que ajuden en la recollida de dades i en el procés de compartir-los amb la resta de docents i interpretar-los objectivament. A continuació citarem alguns d'ells:

- El diari de classe
- Els enregistraments d'àudio o de vídeo
- Les fotografies
- Les pròpies produccions infantils

És aconsellable que la interpretació de les observacions siga contrastada amb altres professionals que tinguen contacte amb els mateixos alumnes, per tal d'assegurar-ne la validesa i fiabilitat. De la mateixa manera, altre recurs per a garantir l'objectivitat en les interpretacions és utilitzar diferents tècniques i valorar des de diferents perspectives el mateix fet.

Així doncs, l'avaluació de aquesta seqüència didàctica es basarà en la observació de les actituds que els xiquets mostren cap a la cultura popular en general i la cançó valenciana en concret, la seua atenció, interès i la seua habilitat per a resoldre els reptes proposats: participació en l'anàlisi i dictat del binomi "Tio Canya", copiat i identificació textual, còmput i traç numèric correctes, assoliment del ritme i el ball, maneig d'instruments, etc.

7 Materials didàctics i altres recursos

Els materials que utilitzem en les nostres programacions per a Educació Infantil no han de ser necessàriament complexos. Els que nosaltres hem previst per a la nostra proposta estan pensats per a ésser practicables en la vida real, és a dir, en la situació docent habitual en què un grup-classe només compta amb l'atenció d'un mestre, i aquest tampoc no té massa temps per a fer grans espectacles. Es tracta, doncs, de recursos senzills, fàcils d'elaborar i a l'abast de tothom:

- Reproductor de CD/DVD.
- CD d'Al Tall –que es pot trobar en qualsevol biblioteca o en internet– .
- DVD d'una actuació de danses valencianes –per exemple una de Trapig–.
- Folis a mode de fitxa amb part del text transcrit.
- Llàpissos, colors, folis i cartolines de colors.
- Anous i cordell de llana.
- Tisores infantils.
- Clarió i pissarra.

8 Estratègies d'intervenció

De manera natural, els xiquets tenen una considerable facilitat per trobar l'encant de les coses (Tamés 1985: 117), i això és un fet que els predisposa millor a acollir tot allò que s'hi relaciona. És per aquesta raó que en l'etapa d'Infantil es planteja com a necessària una dosi extra de cura a l'hora de preparar l'ambient on desenvoluparem les propostes educatives. Hem de procurar crear un clima màgic i d'encantament al voltant de la cultura. Per tal d'aconseguir-ho, la mestra ha de mostrar-hi sempre una actitud positiva i esdevenir ella mateixa exemple de assiduitat i gust per les manifestacions culturals; algunes de les coses que hi pot fer són:

- preparar amb encontres culturals que tinguen lloc al col·legi, com la rebuda d'un contacontes o d'un grup de danses tradicionals;
- compartir amb els alumnes, en l'assemblea del dilluns, per exemple, experiències del cap de setmana: de la mateixa manera que ells conten què han fet, la mestra pot relatar, quan siga el cas, algun espectacle o manifestació que haja presenciat.

Evidentment, el que s'ha d'aconseguir en tot moment és connectar amb la sensibilitat dels nens i transmetre'ls la il·lusió i l'acceptació vers el que es planteja.

És per tot això que s'ha d'anar amb compte amb allò que se selecciona: cal que siga apropiat, que els cride l'atenció i pugua enganxar la curiositat del menuts, cosa fàcil si suposa una incitació al joc (Cervera 1993).

Quant a la posada en pràctica d'una proposta en concret, en cas de partir-la en diferents sessions de treball, és convenient que aquestes es desenvolupen en dies consecutius –o almenys en la mateixa setmana– perquè els xiquets no perden el fil. Hem de considerar, a més a més, la ubicació temporal de les diferents activitats. A tal efecte, cal tenir en compte, que les

relaxacions funcionen millor en tothom després de moments d'activitat i moviment, per tant, cal ubicar-les, per exemple, a la tornada del pati, per relaxar els xiquets i ajudar-los a tornar a la calma. Respecte a les tasques que posen en joc continguts més conceptuals i requereixen major nivell de concentració, es desenvolupen més satisfactòriament en les primeres hores del matí, mentre que les activitats més lúdiques resisteixen bé les últimes sessions de la vesprada, donat que són capaces de motivar els xiquets malgrat la fatiga de tot el dia.

Cal tenir en compte la possibilitat que alguns xiquets del grup no tinguin contacte amb el català fora de l'escola. Si bé és d'esperar que puguin defensar-se a l'hora d'entendre'l, molts no ho faran a l'hora d'expressar-se, parlant de seguit en castellà, llevat d'algunes paraules soltes. Com a mestres, i més en l'etapa d'infantil, hem de respectar la seua parla i mai pressionar-los. Per això, el mètode que cal utilitzar per a dirigir les seues expressions consisteix en un *feedback* corrector suau, a mode de reformulació en català del que ells volen dir, sempre amb la intenció que aprenguen dels seus errors, sense incomodar-los.

Referències bibliogràfiques

- AL TALL 1976. *Deixeu que rode la roda*. Edigsa.
- BLAY CARBÓ, G. 2003. *Corpus Beniarjó*. Tot Digital Produccions Audiovisuales. CERVERA, J. 1993. *Literatura y lengua en la Educación Infantil*. Bilbao: Mensajero. GENERALITAT VALENCIANA 1992. *Cajas verdes de la Comunidad Valenciana. Planificar en la escuela infantil*. Valencia: Generalitat Valenciana.
- LURIE, A. 1998. *No se lo cuenten a los mayores. Literatura infantil, espacio subversivo*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- NOBILE, A. 1992. *Literatura infantil y juvenil. La infancia y sus libros en la civilización tecnológica*. Madrid: Morata.
- SANELEUTERIO TEMPORAL, E. 2009. "Disfrutar en verso: la poesía en el aula de Infantil". En A. ORTEGA (ed.), *Actas del I Congreso Internacional de Literatura Infantil y Juvenil. Los Clásicos y su influencia en la Literatura Infantil y Juvenil*. Valencia: Universidad Católica de Valencia "San Vicente Mártir". 317-327.
- TAMÉS, R. L. 1985. *Introducción a la literatura infantil*. Oviedo: Universidad de Santander.